

PROGRAMSKA PODLOGA ZA OBLIKOVANJE PROSTORA NARODNE KNJIŽNICE I ČITAONICE DELNICE U SADAŠNJEM DOMU ORUŽANIH SNAGA REPUBLIKE HRVATSKE

1. UVOD

Nedostatan postojeći prostor Narodne knjižnice i čitaonice Delnice koji ne zadovoljava potrebe korisnika i limitira daljnji razvoj knjižnične djelatnosti inicirao je čelne ljude Grada Delnica da pokušaju iznaći odgovarajuće novo rješenje smještaja Knjižnice s osnovnim ciljem da knjižnica bude prostor koji svojim zbirka, uslugama i programima te atraktivnim uređenjem privlači stanovnike Grada i stvara svojevrsni "dnevni boravak" građana.

Optimalno rješenje pronalazi se u prostoru Doma oružanih snaga Republike Hrvatske koji nije u funkciji zadnjih nekoliko godina za što je i županijska matična služba Gradske knjižnice Rijeka dala prethodno pozitivno mišljenje. Objekt je u vlasništvu Republike Hrvatske a njime upravlja Državni ured za upravljanje državnom imovinom. U vezi s time Grad Delnice intenzivno provodi aktivnosti vezane uz dobivanje Doma u svoje vlasništvo te je u tijeku ishodovanje potrebne dokumentacije.

2. LOKACIJA I OBJEKT

Dom OSRH smješten je na vrlo povoljnoj lokaciji, u Radićevoj ulici, u samom središtu grada, oko 250 m od sadašnjeg prostora Knjižnice te oko 300 m od zgrade gradske uprave. U neposrednoj blizini unutar 500 do 1000 m su i ostali važni gradski sadržaji: pošta, osnovna i srednja škola i dr. Pristup objektu je s glavne prometnice te ima dovoljno prostora za parkiranje vozila između Doma i susjednih stambenih zgrada.

Sa stražnje strane gledano iz pravca Radićeve ulice je dječje igralište.

Riječ je o prizemnoj zgradi s podrumom, tavanom i manjim uzdignutim aneksom (koji je u naravi apartman) orijentiranim prema prometnici, odnosno Radićevoj ulici.

Postoje tri ulaza u Dom, glavni koji je smješten sa stražnje strane u odnosu na glavnu prometnicu te dva pomoćna orijentirana prema Radićevoj ulici.

Tlocrtna površina prizemlja, prema evidenciji koja se vodi o objektu, iznosi 393 m², a apartmana u uzdignutom dijelu oko 30 m².

Podrum je veličine 36 m², a tavan 345 m².

Prostor prizemlja čine:

- dvije velike dvorane s visokim stropovima
- jedna manja dvorana čiji je strop uobičajene visine (iznad kojeg je postojeći apartman) a koja ima i zaseban ulaz iz Radićeve ulice
- hodnik koji vodi od glavnog ulaza do prve velike dvorane
- lijevo i desno uz hodnik: garderoba, prostor bivše ordinacije, ured, sanitarni čvor s većim predprostorom
- pomoćne prostorije iza pozornice

Dvorane su međusobno povezane širokim otvorima s minimumom zadanih pregrada.

Prostor je opskrbljen svim instalacijama. Ima vlastito centralno grijanje.

U susjednom objektu nalazi se prazan prostor bivšeg restorana Pleter koji je bio u funkciji Doma OSRH, veličine oko 200 m², priključen na istu kotlovnicu. U taj prostor, prema ideji Grada, smjestila bi se etnografska zbirka (poželjno bi bilo, u tom slučaju, predvidjeti topli prolaz kako bi se sadržaji knjižnice i zbirke na funkcionalan način nadopunjavali.)

Objekt svojom lokacijom, veličinom, pristupačnošću invalidima, okolišem, u potpunosti odgovara Standardima za narodne knjižnice.

Konstrukcija objekta je takva da se, zahvaljujući maksimalnoj otvorenosti i protočnosti prostora, sadržajno-programske cjeline Knjižnice mogu organizirati funkcionalnim rasporedom knjižničkog namještaja i ostale opreme.

U tijeku je opseravacija i procjena stanja objekta od strane ovlaštenog arhitektonskog ureda nakon čega slijedi izrada idejnog rješenja u čiju svrhu se izrađuje ova programska podloga.

3. POLAZIŠTA ZA OBLIKOVANJE I ORGANIZACIJU PROSTORA

3.1. Knjižnica kao informacijsko središte

Knjižnica kao informacijsko središte treba omogućiti pristup svim vrstama znanja i obavijesti neovisno da li se radi o informacijama iz vlastitih zbirki ili mrežno dostupnim izvorima.

To se postiže:

- nabavom tiskane i audiovizualne građe iz svih područja ljudskog znanja i aktivnosti
- organizacijom zbirki građe u odgovarajuće cjeline
- omogućavanjem pristupa mrežnim izvorima informacija putem interneta
- pružanjem informacija i stručnom pomoći korisnicima pri odabiru građe i traženju informacija
- prikupljanjem i distribucijom informacija o lokalnoj zajednici i njenom djelovanju

3.2. Knjižnica kao obrazovno središte

Knjižnica treba pružati potporu svim razinama formalnog obrazovanja te cjeloživotnog učenja.

To se postiže:

- nabavom tiskane, audiovizualne i elektroničke građe za sve dobne skupine iz najrazličitijih područja i organizacijom odgovarajućih zbirki
- omogućavanjem rada u studijskim čitaonicama uz korištenje referentne zbirke i mrežnih izvora informacija
- edukacijom korisnika za traženje i upotrebu informacijskih izvora
- radionicama računalne pismenosti za pojedine skupine korisnika
- organizacijom posebnih programa namijenjenih učenicima (pomoć pri pisanju zadaća i sl.)
- organizacijom posebnih tematskih izložbi građe i programa od interesa za stanovništvo (održivi razvoj, zdravlje, ekologija i sl.)
- suradnjom sa školama, vrtićima i dr.

3.3. Knjižnica kao kulturno središte

Knjižnica je temeljna kulturna ustanova zajednice i kao takva potiče čitalačke interese, promiče svijest o zavičajnoj baštini, o kulturnom nasljeđu, doprinosi razumijevanju umjetnosti, potiče kreativnost svakog pojedinca.

To se postiže:

- nabavom i izgradnjom zbirke lijepe književnosti za djecu i odrasle i zbirki djela iz ostalih područja umjetnosti na svim medijima
- izgradnjom zavičajne zbirke i ostalih posebnih zbirki
- izgradnjom glazbene i filmske zbirke uz mogućnost slušanja glazbe i gledanja filmova u prostoru knjižnice
- organizacijom raznovrsnih kulturnih programa: promocija knjiga i autora, izložbe, predavanja i sl.

3.4. Knjižnica kao komunikacijsko središte

Knjižnica je komunikacijsko središte zajednice, mjesto susreta pojedinaca i grupa neovisno o dobi, spolu, vjerskoj, nacionalnoj pripadnosti, političkom uvjerenju, obrazovnom ili socijalnom statusu.

To se postiže

- suradnjom s pojedincima, ustanovama, udrugama
- organizacijom programa u cilju njegovanja multikulturalnosti i razvijanja kulture dijaloga
- omogućavanjem pristupa uslugama, informacijama i računalnoj tehnologiji svim građanima
- raznovrsnošću načina svakodnevne komunikacije s korisnicima (rezervacija građe, produženje roka posudbe, obavijesti korisnicima putem e-maila, SMS-a i sl.)
- promidžbom usluga Knjižnice putem web stranice, društvenih mreža, suradnjom s medijima i dr.

3.5. Knjižnica kao socijalno središte

Knjižnica je mjesto slobodnog pristupa informacijama, građi i uslugama svim građanima pod jednakim uvjetima.

To se postiže

- besplatnim upisom za pojedine kategorije korisnika
- radnim vremenom prilagođenim potrebama korisnika
- po potrebi organiziranjem dostave građe za nepokretne korisnike
- besplatnim pojedinim uslugama (pristup internetu; makar uz određeno vremensko graničenje, omogućavanje korištenja računala za pisanje i sl.)

3.6. Ciljane skupine korisnika

Knjižnica oblikuje svoje zbirke, usluge i programe sukladno potrebama korisnika pojedinih ciljanih skupina, **prema kriteriju dobi** za:

- bebe i djecu rane dobi
- djecu osnovnoškolske dobi
- mlade
- odrasle radno aktivne korisnike
- odrasle korisnike treće i četvrte životne dobi

Nadalje, prema **kriteriju pristupa građi**, građa i usluge trebaju biti:

- omogućene u knjižnici (potreban fizički dolazak u prostor Knjižnice)
- omogućene putem mreže (online katalogi, mogućnost rezervacije i produženja putem e-maila, SMS i dr.)

Prema **kriteriju dostupnosti građe**, treba biti omogućeno korištenje:

- iz fonda knjižnice
- međuknjižničnom posudbom iz drugih knjižnica

- dostavom nepokretnim korisnicima
- virtualnim korištenjem (putem weba Knjižnice)

Prema **kriteriju posebnih zbirki i programa** namijenih skupinama:

- istraživači zavičajne povijesti; zavičajna zbirka
- osobe s poteškoćama u čitanju standardnog tiska; zbirka građe s uvećanim tiskom, audio knjige i dr.
- roditelji; roditeljska zbirka (odgoj djece i mladih, izazovi odrastanja..)
- pojedine interesne skupine: obrtnici, poljoprivrednici i dr; odgovarajući izbor građe i tematski programi

3.7. Smjernice daljnjeg razvoja djelatnosti i koristi za lokalnu zajednicu

Smještajem u novi prostor, otvaraju se pretpostavke znatnog kvantitativnog i kvalitativnog obogaćivanja postojećih i ponude novih knjižničnih zbirki, usluga i programa putem kojih se svakom građaninu pružaju jednake mogućnosti pristupa informacijama, znanju, korištenju suvremene tehnologije i dr.

Koristi za lokalnu zajednicu:

- pristup raznolikim kulturnim, obrazovnim i informacijskim sadržajima
- mjesto kvalitetnog provođenja slobodnog vremena
- potpora svim ključnim zbivanjima u Gradu kroz suradnju s drugim institucijama, udrugama, ustanovama i dr.
- mjesto susreta pojedinaca i društvenih grupa
- pružanje alternative mladima u zamjenu za ovisnosti, nasilje, nekvalitetno korištenje slobodnog vremena
- mjesto javnog pristupa informacijskim tehnologijama
- prostor za programe poticanja kreativnosti i osobnog razvoja
- razvijanje osjećaja lokalne i globalne pripadnosti

- mjesto prikupljanja i promicanja zavičajne baštine
- potpora radu lokalnih udruga
- poticanje volonterskog rada
- poticanje aktivnog sudjelovanja građana u odlučivanju osiguranjem informacija o radu lokalne zajednice
- podizanje kvalitete života građana
- društvena inkluzija
- i dr.

4. NARODNA KNJIŽNICA I ČITAONICA DELNICE – OSNOVNI POKAZATELJI O DJELATNOSTI

4.1. Mjesto u knjižničnoj mreži Primorsko-goranske županije

Narodna knjižnica i čitaonica Delnice samostalna je ustanova čiji je osnivač Grad Delnice.. Osnovna zadaća knjižnice je da pruža knjižnične usluge, organizira programe i omogućuje pristup vlastitim zbirkama i informacijama iz drugih izvora, svim stvarnim i potencijalnim korisnicima, građanima Delnica i okolnih područja bez obzira na dob, spol, društveni i drugi status a u cilju podupiranja njihovog osobnog i profesionalnog razvoja.

Grad Delnice u svom proračunu osigurava sredstva za djelatnike, materijalne troškove i nabavu knjižnične građe.

Sredstva za nabavu građe redovito osigurava i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske te povremeno sredstva za pojedine programe primjerice nabavu informatičke opreme.

Na širem području Grada djeluje Županijski bibliobus Gradske knjižnice Rijeka koji u četrnaestodnevnom ciklusu obilazi Crni Lug, Brod na Kupi a stajalište ima i pored upravne zgrade NP Risnjak. Glavninu troškova Bibliobusa pokriva Primorsko-goranska županija, dok Grad Delnice sufinancira njegov rad s 18.000,00 kn godišnje.

4.2. Statistički podaci za 2013. godinu

Prostor i oprema

- ukupno: 130 m²
- broj sjedećih mjesta: 16
- broj računala s pristupom internetu za korisnike: 1
- police u m: 581

Knjižnični fond- stanje

- knjige: 32.633 sveska
- AVE građa: 0

Knjižnični fond-struktura

Građa za odrasle

- lijepa književnost: 18.684 sv.
- stručna literatura: 7.794 sv.
- referentna zbirka: 469 sv. (za rad u knjižnici)
- zavičajna zbirka: 345 sv. (za rad u knjižnici)

Građa za djecu: 5.686

Knjižnični fond-nabava

- knjige: 820 svezaka (662 sv. za odrasle, 158 sv. za djecu)
- novine i časopisi: 8 naslova (6 za odrasle, 2 za djecu)

Osooblje

- broj zaposlenih: 3

Članovi

- ukupno članova: 1.025 (463 muških, 562 ženskih)
- od toga: 678 odraslih i 347 djece

Korištenje

- broj posuđenih knjiga: 26.664

4. 3. Postojeća prostorna i funkcionalna organiziranost, ograničenja

Narodna knjižnica i čitaonica Delnice danas djeluje u prizemlju zgrade u Ulici Ante Starčevića 10, u prostoru veličine 130 m² i ima organizirane sljedeće odjele: odjel za odrasle, odjel za djecu, čitaonica, računalni kutak. Pružaju se temeljne knjižnične usluge: posudba knjiga, korištenje građe u knjižnici, pretraživanje interneta.

Standardi za narodne knjižnice u RH (NN 58/99), prema kriteriju broja stanovnika, predviđaju minimalno 321 m² ne računajući prostore za izložbe i kulturno-animacijske programe što znači da je ostvarenje Standarda 41%.

Nedostatak prostora vidljiv je u načinu smještaja građe (police do stropa, dva reda knjiga na policama i sl.) a i u činjenici da Knjižnica ne nabavlja građu na audio-vizualnim i elektoničkim medijima jer nema mjesta za njen smještaj.

Knjižnica organizira raznovrsne programske aktivnosti, naročito za djecu, čime se njeguju i razvijaju čitalačke navike od najranije dobi no sve se aktivnosti odvijaju u vrlo skućenim uvjetima.

Trenutno raspolaže fondom od blizu 33.000 knjiga no valja uzeti u obzir da se taj broj godišenje povećava za oko 850 svezaka (minimum Standarda predviđa 1190), te je neovisno o otpisu uništene, dotrajale i zastarjele građe, prostorna ograničenja sve teže prevladavati.

Prema Standardima za narodne knjižnice u RH, Narodna knjižnica i čitaonica Delnice pripada VI. tipu knjižnice (područja od 5.000 do 10.000 stanovnika) prema kojem se računa minimum pojedinih parametara. Prema Popisu stanovništva 2011. Grad Delnice ima 5952 stanovnika.

Tabela 1. Usporedba temeljnih pokazatelja sa Standardima za narodne knjižnice u RH

	STANJE m ²	STANDARDI m ²	OSTVARENJE STANDARDIA U %
PROSTOR	130	321	41
KNJIŽNIČNA GRAĐA -STANJE			
knjige	32.633	17.856*	182,7
AVE građa	0	500**	0
KNJIŽNIČNA GRAĐA -NABAVA			
knjige	820	1.190***	69
naslovi novina i časopisa	8	10	80

AVE građa	0	60****	0
OSOBLJE	3	4*****	75
ČLANOVI	1.025	893*****	115
odrasli	678		
djeca	347		

* 3 knjige po stanovniku, ** početni fond, *** 200 knjiga /1000 stanovnika,
****10 jedinica/1000 stanovnika,*****prosjek 4 parametra za izračun, *****15% stanovnika

Zaključno, prostor je jedan od glavnih limitirajućih faktora daljnjeg rasta i razvoja knjižnične djelatnosti: ne nabavlja se AVE građa, ne nabavlja se odgovarajući broj novina i časopisa, nedostatan je broj računala za korisnike, nedostatan je prostor za održavanje programa.

Stoga se osiguranje primjerenog prostora za Knjižnicu nametnuo kao prioritet kako bi se ostvarile pretpostavke da ona u punom smislu postane informacijsko, obrazovno, kulturno, komunikacijsko i socijalno središte Grada Delnica.

6. DEFINIRANJE PROJEKTOG ZADATKA

6. 1. Parametri za izračun kvadrature prostora

Programom izgradnje ili prilagodbe postojećih prostora za knjižnice treba predvidjeti potrebe korisnika za sljedećih 20 godina...(Standardi za narodne knjižnice u RH)

Pri projektiranju valja uzeti u obzir sljedeće dokumente:

- Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (NN, 58/09)
- Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti, NN 151/05, 61/07).
- Pravilnik o zaštiti knjižnične građe (NN 52/05)

Prema Standardima za narodne knjižnice u RH, sukladno broju stanovnika Grada Delnica (5.952), kao što je naprijed rečeno, potrebno je osigurati 321 m² prostora, bez površine dvorane za izvođenje programa, izložbe i dr. Veličina prostora za knjižnični fond trebala bi, prema Standardima, odražavati njenu projekciju rasta za 20 godina.

Knjižnični fond čini raznolika knjižnična građa:

- tiskana: slikovnice, ilustrirane knjige, stripovi, knjige, časopisi
- AVE: CD-i, DVD-i, multimedijaska elektronička građa

Planirane zbirke u novom prostoru su: opći fond za djecu i mlade, opći fond za odrasle, referentna zbirka za djecu, referentna zbirka za odrasle, AVE zbirka (glazba, film, multimedija) zavičajna zbirka, ostale posebne zbirke (npr. roditeljska idr.)

Okvirni parametar za izračun prostora je 1000 knjiga na 15 m², odnosno na 1 dužni metar police smješta se 30-35 svezaka građe.

Kad je riječ o referentnoj građi (enciklopedije, leksikoni, rječnici..) za smještaj 1000 knjiga potrebno je 10 m².

Za smještaj knjiga u zatvorenim spremištima parametar je za 1000 knjiga 5,5 do 7 m² prostora.

Prema Standardima potrebno je nabavljati najmanje **10 naslova periodike** (dnevne novine, tjednici, stručno- popularni časopisi).

Na policu standardne dužine stanu 3-4 naslova časopisa.

Važno je započeti s nabavom **AVE građe**. Početni fond trebao bi iznositi 500 jedinica a godišnji priliv oko 60 jedinica, uz otpis 10 do 20 % godišnje.

Parametar za izračun prostora za smještaj AVE zbirke je za 1000 jedinica 10 m².

Planirani programi i usluge u novom prostoru su: posudba i rezervacija knjižnične građe, čitaonica novina i časopisa, studijska čitaonica za rad s referentnom zbirkom, zavičajnom zbirkom i ostalim posebnim zbirkama, pretraživanje interneta i elektroničke građe, omogućavanje pisanja na računalu i tiskanja, fotokopiranje, i skeniranje manjih dijelova knjižnične građe, glazbena slušaonica, DVD projekcije filmova, računalne radionice za djecu i odrasle, pričaonice za predškolce, likovne i literarne radionice za djecu i mlade, izložbe radova, književne večeri i dr.

Parametri za izračun sjedećih mjesta su:

- 1 sjedalo u čitaonicama na 1000 stanovnika – najmanje 11 sjedala
- 1 računalo na 1000 stanovnika – najmanje 11 računala
- na svako sjedalo u čitaonici novina i časopisa, čitaonici za djecu i mladež, za korištenje računala - 3 m²
- za svako sjedalo u studijskoj čitaonici – 2,4 m²
- za svakog stručnog djelatnika – 4 m²; oko 15 m² za informacijsko-posudbeni pult
- u igraonici za predškolce 20 m²

6. 2. Elementi prostora

- područje ulaza u knjižnicu
- središnji informacijsko-posudbeni punkt
- čitaonica dnevnog i tjednog tiska
- odjel za odrasle
- odjel za djecu
- odjel za mlade
- odjel glazbe i filma

- prostor za programe, izložbeno-prezentacijski prostori (mogu se prostirati kroz čitav ili dio prostora knjižnice)
- spremište za knjige (ukoliko sva građa neće biti u slobodnom pristupu)
- ured ravnatelja / prostor za nabavu i obradu građe
- garderoba djelatnika i čajna kuhinja
- sanitarni čvor
- komunikacije: hodnik, stube koje vode do aneksa

Prostor za izvođenje programa za manje skupine u knjižnici može se osigurati fleksibilnom opremom (npr. manje pomične police, sklopive stolice i sl.)

6.3. Funkcionalna organizacija elemenata prostora

6.3.1. Područje ulaza u knjižnicu

Područje ulaza, osim pristupa i ulaska u knjižnicu je i mjesto gdje korisnici dobivaju prve informacije o knjižnici i zajednici u kojoj se nalazi. Stoga u tom dijelu trebaju biti smješteni nosači za letke i brošure, pano za obavijesti o događanjima u knjižnici i u Gradu, plan prostora knjižnice i sl.

Ulaz u Knjižnicu treba biti širok, reprezentativan, dovoljno prostran za prolaz invalidskih kolica (klizna vrata na senzor su vrlo dobro rješenje).

Tu bi trebala biti i garderoba / vješalice za odjeću/ ormarići za korisnike koji će se duže vrijeme zadržavati u knjižnici.

U blizini ulaza i informativno-posudbenog punkta predviđa se mjesto za računalo za pretraživanje baze podataka knjižnice (nove knjižnice uglavnom nemaju klasične kataloge na listićima).

Ukoliko prostorne mogućnosti dopuštaju pored ulaza bi bilo poželjno postaviti klupu za korisnike koji čekaju (otvaranje knjižnice, druge korisnike i sl.)

Oprema: vješalice za odjeću / garderobni ormarići s ključićem za vrećice, školske torbe i sl., panoi, stalci za kišobrane, nosači za letke, računalo (stojeće) za pretraživanje kataloga knjižnice, klupa pored ulaza.

6.3.2. Središnji informacijsko-posudbeni punkt

U ovom dijelu korisnici se susreću s knjižničarima, učlanjuju se i obnavljaju članstvo, usmjeravaju se prema pojedinim dijelovima knjižnice, dobivaju informacije, zadužuju i razdužuju knjižničnu građu i dr.

Treba biti smješten tako da bude svima vidljiv s ulaza te da istodobno knjižničar ima pregled nad ulazom/izlazom i svim dijelovima knjižnice. Radna mjesta knjižničara za pultom moraju biti opremljena računalnom i drugom opremom.

Važno je predvidjeti odgovarajući prostor za odlaganje vraćene građe.

Oprema: pult standardne visine (bez povišenog dodatka koji pultevi često imaju kako ne bi bio prepreka najmlađim korisnicima) dovoljno velik za smještaj 2 računala, pisača (koji može biti mrežni, dostupan sa svih računala) malog pisača za tiskanje računa, telefona/faksa, scanera, za neometano obavljanje poslova zaduživanja i razduživanja i dr.; u unutarnjem dijelu pulta smjestiti ladice, otvorene police ili ormariće za priručni materijal, i slično, kolica za razvoz vraćene građe, stolice za knjižničare, izložbeni pano/i (zidni, stojeći) za izlaganje novih knjiga, signalnih informacije i slično, fotokopirni aparat.

6.3.3. Čitaonica dnevnog i tjednog tiska

U ovom dijelu nudi se izbor dnevnih novina i tjednika. Namijenjena je dužem boravku korisnika u knjižnici zbog čitanja novina i tjednika. Poželjno je da bude uz prozore zbog dnevne svjetlosti.

Građa je smještena na policama gdje su izloženi tekući brojevi a u unutrašnjosti se čuvaju prethodni brojevi, ispod pomične police odnosno iza izloženog najnovijeg broja. U čitaonici, odnosno uz čitaonicu smještaju se računala za brzo pretraživanje interneta, elektroničke pošte, čitanje on-line časopisa i dr. Varijanta mogu biti i tablet računala.

Oprema: police za periodiku, čitaonički stolovi i stolice standardnih dimenzija (može i u kombinaciji s nižim stolićima i udobnim foteljama), stolovi za računala / pult s tablet računalima (stojeći ili s tzv. *barskim* stolicama).

6.3.4. Odjel za odrasle

Najveći odjel knjižnice s najviše sadržaja i zbirke koje čine oko 70 - 75 % ukupnog fonda (preostalih 25 – 30 % odnosi se na fond za djecu i mlade).

Obuhvaća sljedeće sadržaje na tiskanim i elektroničkim medijima:

1. zbirka lijepe književnosti (moguće i s izdvojenom manjom zbirkom na stranim jezicima, te zbirkom knjiga i druge građe za korisnike s poteškoćama u čitanju standardnog tiska)
2. zbirka stručne i stručno-popularne literature
3. referentna zbirka (priručnici, rječnici, leksikoni..)
4. zavičajna zbirka, ostale posebne zbirke
5. zbirka stručnih časopisa
6. studijska čitaonica s računalima za dulje pretraživanje interneta i elektroničke građe

Zbirka lijepe književnosti obuhvaća djela hrvatske i svjetske književnosti i čini oko 45% ukupnog knjižničnog fonda.

Posebnu važnost za zajednicu ima **zavičajna zbirka** koja je neposudbena i služi za rad u čitaonici te bi trebalo uz zbirku postojati nekoliko mjesta za rad stoga je racionalno rješenje da bude smještena uz referentnu zbirku i studijsku čitaonicu. Ova zbirka predstavlja osobnu iskaznicu i memoriju zajednice. Obuhvaća knjige, časopise i AVE građu koja govori o zavičaju, njegovim geografskim, povijesnim, etnološkim i drugim osobitostima, te građu kojoj su autori osobe koje su rođene ili svojim radom i životom su bitno vezane za zavičaj.

Unutar korpusa književnosti moguće je izdvojiti i manju zbirku građe na stranim jezicima namijenjena svima onima koji žele čitati na nekom od stranih jezika.

Za korisnike koji imaju poteškoća u čitanju standardnog tiska moguće je izdvojiti manju zbirku knjiga s uvećanim tiskom i zvučnim knjigama, a dobrodošlo je i stolno elektroničko povećalo.

Zbirka stručne i stručno-popularne literature sadrži građu iz svih područja ljudskog znanja namijenjenu posudbi i predstavlja oko 25% fonda.

Referentnu zbirku čini oko 3% fonda i ona obuhvaća referentna djela (enciklopedije, leksikone, rječnike, atlase i dr.) iz svih područja znanja, služi za rad u knjižnici i prostorno je vezana uz studijsku čitaonicu.

Zbirka stručnih časopisa odnosi se na relevantne časopise iz pojedinih stručnih i znanstvenih područja i također je namijenjena radu u studijskoj čitaonici.

Potrebno je uz studijsku čitaonicu osigurati i prostor za smještaj računala za dulje pretraživanje interneta i elektroničke građe.

Korisnici se u Odjelu za odrasle zadržavaju kraće vrijeme (odabir i posudba građe) ili pak duže vrijeme (boravak u studijskoj čitaonici, prelistavanje, rad s građom, rad na računalima..)

Poželjno je da osim studijskih mjesta ima više sjedećih mjesta za ležernije sjedenje i prelistavanje građe te da na bočnim stranama polica ima po jedna manja ploha za odlaganje knjige dok se prelistavaju.

Oprema: jednostrane police (uz zid), dvostrane police (u prostoru) dimenzija prema Standardima, police za časopise (s kosim ploham za izlaganje tekućeg broja časopisa i iza toga prostorom za stare brojeve), sjedeća mjesta (stolice/ fotelje/taburei) za prelistavanje građe, stolovi standardne visine u studijskoj čitaonici, stolice, stolovi s računalima s pristupom internetu i pisačem (ukoliko pisač na pultu nije mrežni).

6.3.5. Odjel za djecu

Sadrži oko 27% ukupnoga fonda.

Obuhvaća sljedeće sadržaje na tiskanim i elektoničkim medijima:

1. zbirka za najmlađe (bebe, predškolce)
2. zbirka za djecu (7 do 10; 11-14 g)
3. dječja referentna zbirka s prostorom za učenje i pisanje domaćih zadaća
4. programski prostori
5. kutak za roditelje

Svaki od navedenih prostora opremljen je i opskrbljen građom sukladno dobi djece (slikovnice, igračke, društvene igre, knjige za različite uzraste iz područja dječje književnosti i dječje stručne literature, dječji časopisi, multimedijski paketi – *učilice i dr.*) te omogućuje izvođenje raznovrsnih aktivnosti poput čitanja i pričanja priča, igranje zajedničkih igara, igranje na računalima, pisanje zadaća i sl.

Posebno je izdvojena zbirka za roditelje koja obuhvaća popularna djela koja se bave odgojem djece, brigom za njihovo zdravlje i sl.

(Valjalo bi razmotriti može li se iskoristiti prostor sadašnje pozornice za neke sadržaje odjela za djecu.)

Oprema za najmlađe: niski stolići, stoličice, male fotelje/jastuci živih boja, korita za slikovnice, niske police (120 cm) za ilustrirane knjige, ormar s ladicama za didaktičke igračke.

Oprema za djecu školske dobi: niže police (165 cm) i police standardne visine (185), jednostrane/dvostrane, polica za dječju referentnu zbirku, polica s kosim plohami za dječju periodiku, stol standardne visine za pisanje domaćih zadaća, referata, stol s računalima za kompjutorske radionice, Internet i sl.

6.3.6 Odjel za mlade

Sadrži:

1. zbirku građe za mlade
2. programski prostor

Namijenjen je srednjoškolcima i studentima, te svojoj mladeži lokalne zajednice pojedinačno ili za razne kulturne grupe mladih, za provođenje slobodnog vremena, bavljenje raznovrsnim aktivnostima, informiranje. Smješta se najčešće uz odjel glazbe i filma.

Zbirka za mlade obuhvaća odabrana književna djela koja govore o životu mladih, stručno-popularnu literaturu koja se bavi raznim aspektima života mladih i usmjerena je na upućivanje mladih na brigu o tijelu, duhu, promicanje zdravih navika, aktivno sudjelovanje u zajednici, bavljenje sportom.

Vrste građe: knjige, časopisi, stripovi, AVE građa. Opremljen je računalima s pristupom internetu.

Oprema: sjedeća mjesta za ležerniji boravak (vreće, jastuci, fotelje..), police za knjige i časopise, stol, stolice, stolovi za računala.

6.3.7. Odjel glazbe i filma

Odjel glazbe i filma ili glazbena i filmska zbirka najčešće se smješta uz Odjel za mlade zbog zanimanja ove dobne skupine za glazbene i filmske sadržaje. Sadrži građu na medijima (CD, DVD) te časopise i knjige o glazbi.

Oprema: police za smještaj građe, udobne fotelje, suvremena AVE tehnologija za slušanje glazbe i gledanje filmova.

6.3.8. Prostor za programe, izložbeno-prezentacijski prostori

Prostor za programe i izložbe može se predvidjeti u zasebnoj prostoriji (npr. u sobi nekadašnje ordinacije) ili se manji programi mogu izvoditi u pojedinim odjelima uz pomoć fleksibilne, pomične opreme (npr. igraonice/pričaonice u odjelu za djecu)

Ostali izložbeno-prezentacijski prostoru mogu se predvidjeti na raznim mjestima u knjižnici, u pored ulaza, na slobodnim zidovima, na bočnim stranama polica za knjige i dr.

6.3.9. Spremište za knjige

Za narodne knjižnice je optimalno rješenje da je sva građa u slobodnom pristupu korisnicima. Ukoliko to zbog prostornih ograničenja nije moguće, građa se smješta u zatvoreno spremište optimalne veličine. Najviše građe stane u tzv. kompaktnose.

U objektu Doma poželjno bi bilo podrum urediti za smještaj građe. Mogući kapaciteti su i u potkrovnom dijelu uz primjerenu izolaciju.

6.3.10. Ured ravnatelja / prostor za nabavu i obradu knjižnične građe

Trebaju biti primjereno opremljeni uredskom opremom i računalima.

Oprema: uredski stolovi, stolice, police za oglede knjiga i knjige u procesu stručne obrade, računala.

6.3.11. Garderoba djelatnika i čajna kuhinja

Manji prostor namijenjen djelatnicima opremljen ormarom, stolićem i mini kuhinjom za potrebe pripremanja osvježanja za djelatnike i goste knjižnice.

6.3.12 Sanitarni čvor

Zasebne sanitarije za zaposlene te za korisnike: muški, ženski, invalidi. Poželjno je urediti poseban za djecu s ormarićem za previjanje beba.

U sanitarnom prostoru za zaposlene potrebno je predvidjeti ormar/spremište za materijal za čišćenje prostora.

6. 4. Unutrašnje uređenje prostora

Temeljne pretpostavke:

- maksimalna otvorenost
- protok korisnika i građe treba biti jasan i jednostavan
- dobro prirodno osvjtljenje i unutarnja rasvjeta usklađena s dispozicijom opreme (rasvjeta iznad posudbeno-informacijskog pulta, čitaoničkih mjesta, mjesta u studijskoj čitaonici, između redova polica i sl.)
- maksimalno razvedena elektroinstalacijska i računala mreža s više izlaza i priključaka za računala (ISDN, ADSL) i ostala tehnička pomagala / bežična mreža
- osigurano primjereno grijanje i hlađenje u skladu s principima zaštite knjižničnog fonda i osiguranja optimalnih uvjeta za korisnike i djelatnike
- prostor treba biti zaštićen od vlage, visokih temperatura i prejakog svjetla
- na prozorima treba osigurati odgovarajuća sjenila zbog zaštite građe i opreme od izravnog sunčevog svjetla
- podne obloge trebaju eliminirati šumove, biti pogodne za održavanje, otporne na habanje, ekološki prihvatljive
- zidovi trebaju biti obojeni ekološki prihvatljivim premazima

6.5. Oprema

Preporučuje se tipski knjižnični namještaj izrađen prema Standardima za narodne knjižnice, nekog od proizvođača i dobavljača specijaliziranog knjižničnog namještaja. Razlozi su: razrađenost više linija unutar pojedinog tipa namještaja (drvo, metal, metal-drvo), usklađenost boja i oblika, ergonomija, jamstvo kvalitete potvrđeno certifikatima, prilagodljivost opreme različitim vrstama knjižnične građe, razrađena dodatna oprema: natpisi na policama (bočni, vodoravni, za velike oznake stručnih skupina), držači knjiga na policama, razni umeci za pojedine vrste knjižnične građe, mogućnost naknadne nabave namještaja iz iste linije i dr.

Neki od dobavljača tipske opreme:

Koming	http://www.koming.hr
Linea Cod	http://www.linea-cod.hr
Primat	http://www.primat-rd.hr
Prometal	http://www.prometal.hr
Sliv oprema	http://sliv-oprema.hr
Školski servis	http://www.skolski-servis.hr

Računalna oprema: računala, tablet računala, pisači, scanner, LCD projektor.

Ostala oprema: TV, DVD, CD, fotokopirni stroj, telefon, faks.

6. 6. Zaštita

Potrebno je osigurati protuprovalnu i protupožarnu zaštitu te barem naknadno i zaštitu knjižnične građe od krađe odgovarajućim sustavom

6. 7. Vanjski vizualni identitet

Potreban je uočljiv natpis naziva knjižnice, poželjno s karakterističnim logotipom koji ukazuje na namjenu i prepoznatljivost. Također u samom gradu, pored putokaza za ostale sadržaje treba dodati i putokaz za knjižnicu.

6.8. Parking

Knjižnica treba imati osigurano barem jedno parkirno mjesto zbog dostave knjiga i drugog materijala, uz pretpostavku da će se korisnici moći koristiti parkirališnim mjestima pored Doma.

Popis literature

IFLA Library Building Guidelines: Developments & Reflections, Edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard - Munich: K.G. Saur, 2007

Novljan, Silva. Načrtovanje gradnje in opreme knjižnic. Ljubljana : Narodna in univerzitetna knjižnica, 2001.

Popis stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku
<http://www.dzs.hr/>

Programska osnova za novu zgradu Gradske knjižnice Rijeka na Klobučarićevu trgu / urednica Ljiljana Črnjar. Rijeka : Gradska knjižnica Rijeka, 2007.

PULMAN smjernice, Rijeka, 2002.
<http://www.pulmanweb.org/DGMs/DGM-Croatian-Ver-Oct02.doc#digitalizacija>

Priredile:

Ljiljana Črnjar, viša knjižničarka, Gradska knjižnica Rijeka, voditeljica županijske matične službe

Indira Rački Joskić, ravnateljica Narodne knjižnice i čitaonice Delnice